

28 ROCZNICA WPROWADZENIA

STANU WOJENNEGO

11-13 GRUDNIA 2009 ROKU

Obchody 28 rocznicy wprowadzenia stanu wojennego były jak zwykle okazją do refleksji i wzbogacenia miasta o kolejne miejsca pamięci.

A pamięć trwa, czego dowiodły dwudniowe uroczystości. Część z nich, tradycyjnie, była związana z Politechniką Wrocławską.

Rocznica wcale nie okrążyła, ale ówcześni 30-latkowie, którzy stanowili o biologicznym napędzie przemian 1980 roku, zbliżają się już do emerytury. Piotr Bednarz - gdyby dożył - ukończyłby 60 lat.

W piątek 11 grudnia o godz. 14.00 delegacja Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Politechnice Wrocławskiej uczestniczyła w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej postać Piotra Bednarza - legendarnego działacza dolnośląskiej „Solidarności”, który zapłacił najwyższą cenę za walkę z komuną. Nie stracił godności w czasach komunistycznych, ochronił ją gdy nadeszła wolność. Mówił o sobie: „Mam ręce chłopca i duszę robotnika”. Wśród wrocławskich robotników cieszył się prawdziwym autorytetem. Śmierć Piotra to dla całej Solidarności strata. Odszedł Przyjaciel, do końca Człowiek Solidarności.

Płaskorzeźba przedstawiająca Piotra na budynku DOZAMELU (dawniej DOLMELU) przy ul. Fabrycznej 10, uzupełniona jest tablicą z napisem:

Piotr Bednarz

ur. 1949, zm. 2009

legendarny przywódca Dolnośląskiej Solidarności.

W stanie wojennym w 1982 roku na sali sądowej przed wyrokiem Piotr powiedział: „Nie byłem mianowany lecz wybrany. Tylko wyborcy mogli mnie z tej funkcji i obowiązków zwolnić. I powtarzam raz jeszcze: byłem tam, gdzie oni – to mnie obowiązywało.”

W minionych latach Piotr Bednarz bywał często gościem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Politechnice Wrocławskiej, uczestniczył także w zeszłorocznym spotkaniu opłatkowym. To było ostatnie nasze spotkanie.

W piątek 11 grudnia o godz. 16.30 po kilkumiesięcznych staraniach Instytutu Pamięci Narodowej oddział we Wrocławiu oraz Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Politechnice Wrocławskiej nastąpiło uroczyste otwarcie przed wejściem do gmachu głównego Politechniki Wrocławskiej plenerowej wystawy historyczno-edukacyjnej „Ofiary stanu wojennego”.

Wystawę przygotowali pracownicy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej przy współpracy Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA. Wystawa przygotowana została według pomysłu i koncepcji Anny Beaty Bohdziewicz i Mariusza Hermanowicza. Autorem projektu graficznego i aranżacji jest Danuta Błahut-Biegańska.

Honorowy patronat dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu prof. Włodzimierza Sulei i rektora PWr prof. Tadeusza Więckowskiego świadczy o randze prezentacji.

– Cieszymy się, że możemy pokazać historię. Pokazać tych, którzy zapłacili największą cenę za wolność. Pamiętajmy o nich! – powiedział rektor Politechniki Wrocławskiej prof. Tadeusz Więckowski podczas otwarcia wystawy zlokalizowanej na Wybrzeżu Wyspiańskiego.

Dyrektor Oddziału IPN we Wrocławiu prof. Włodzimierz Suleja w swoim wystąpieniu wyraził przekonanie, że ta rocznica – jak rzadko która – nie powinna być czczona przemówieniami. *„Powinna raczej być czasem refleksji, milczenia. Ale musiałaby to być refleksja wspólna dla wszystkich, niezakłócana głosami o tym, że wybierano mniejsze zło lub broniono nas przed czymś, co miało przyjść ze wschodu. Ta wystawa ma przywoływać tych, którzy zapłacili wtedy cenę własnego życia. Powinna służyć przechowywaniu pamięci, która przecież w różny sposób i z różnych stron jest zakłócana. Oczywiście nie odrobimy wszystkiego, nie odrobimy medialnego szumu i fałszywych tonów. Ale wymowa owych portretów, które się dziś przed Państwem znalazły, jest wystarczająco silna. Przy czym przywołane są tutaj postacie nie tylko tych, którzy zginęli w czasie określanym formalnie jako stan wojenny. Są tu też ofiary późniejszych lat, gdyż ostatnie morderstwa miały miejsce jeszcze wtedy, gdy zbijano już Okrągły Stół.”*

Przyjmując powtarzane wielokrotnie wyrazy uznania i wdzięczności za opracowanie tej wystawy prof. Włodzimierz Suleja podkreślał, że *„im więcej osób stać będzie na straży tamtej pamięci, tym więcej będzie w przyszłości przekonania o tym, że do podobnego rodzaju zdarzeń już nie dojdzie. Że historia nie zatoczy koła”*. Zapewnił też, że *„takie wystawy są naszym obowiązkiem i że robimy tylko to, co robić powinniśmy”*.

Wystawa będzie czynna do 20 stycznia 2010 r. Poruszająca prezentacja zdjęć i biogramów 56 osób, które w różny sposób padły ofiarą przemocy władz. Obok znanych postaci duchownych i świeckich przypomniano uczestników pochodów, strajków, ofiary pałowania i gazowania czy innych „dziwnych” zdarzeń spowodowanych przez „nieznanych sprawców”. Uderza młody wiek wielu z nich. Kim byliby, gdyby urodzili się 10 czy 20 lat później? Znaczna część wybrałaby zapewne studia, karierę zawodową i podróże – nie tylko w jedną stronę. Warto pamiętać, że lista strat narodu jest znacznie szersza. Nie tylko dlatego, że już sama komisja Rokity (sejmowa) rozpatrywała ponad 100 przypadków niewyjaśnionych śmierci. Za dotkliwą stratę należy też uznać ubytek wynikający z wymuszonej różnymi sposobami

emigracji najbardziej dynamicznej grupy społecznej. Wyjechało wtedy bardzo wielu zdolnych naukowców.

Zabierający głos przewodniczący Komisji Zakładowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Ryszard Wroczyński podkreślił, że represje spadały na wszystkie środowiska: *„Tuż obok nas stoi tablica poświęcona Emilowi Barchańskiemu, zaledwie 17-letniemu uczniowi z Warszawy, a dalej tablica upamiętniająca ks. Stefana Niedzielaka – 75-letniego kapłana”*. Wśród nich byli także Wrocławianie. Politechnika Wrocławska szczególnie pamięta jedną z pierwszych ofiar: *Tadeusza Kosteckiego, który zmarł na atak serca 15 grudnia w hollu gmachu głównego Politechniki Wrocławskiej*.

„Naszym obowiązkiem jest zachowanie pamięci o tych wydarzeniach i o ofiarach. Ta wystawa jest wyrazem naszej pamięci, dlatego bardzo dziękuję jej pomysłodawcom i realizatorom, a także Panu Rektorowi, że umożliwił jej prezentację w tym miejscu.” – podkreślił Ryszard Wroczyński.

Studenci z NZS odczytali listę ofiar stanu wojennego, a młodzież z Publicznego Gimnazjum nr 1 w Jelczu Laskowicach i Gimnazjum nr 3 w Oławie ustawiła pod tablicami białe i czerwone znicze.

Lista nazwisk z wystawy

Ofiary stanu wojennego

Michał Adamowicz, lat 28 - Lubin
Marcin Antonowicz, lat 19 - Olsztyn
Emil Barchański, lat 17 - Warszawa
Piotr Bartoszcze, lat 34 – Sławęcin k/Inowrocławia
Antoni Browarczyk, lat 20 - Gdańsk
Wojciech Cieślewicz, lat 29 – Poznań
Józef Czekalski, lat 48 - Katowice
Janina Drabowska, lat 63 – Nowa Huta
Władysław Durda, lat 43 - Szczecin
Roman Franz, lat 32 - Gliwice
Tadeusz Fraś, lat 34 - Kraków
Józef Giza, lat 24 - Katowice
Joachim Gnida, lat 28 - Katowice
Ryszard Gzik, lat 35 - Katowice
Jacek Jerz, lat 38 - Radom
Wacław Kamiński, lat 32 - Gdańsk
Bogusław Kopczak, lat 28 - Katowice
Tadeusz Kostecki, lat 62 - Wrocław
ksiądz Stanisław Kowalczyk - ojciec Honoriusz, lat 48 - Poznań
Ryszard Kowalski, lat 44 - Katowice
Stanisław Królik, lat 39 - Warszawa
Marek Kuchta, lat 30 – Warszawa
Józef Larysz, lat 41 - Katowice
Grzegorz Luks, lat 19 - Goleniów
Bernard Łyskawa, lat 51 - Wrocław
Piotr Majchrzak, lat 19 - Poznań

Kazimierz Majewski, lat 46 – Jelenia Góra
Lesław Martin, lat 37 - Wrocław
Kazimierz Michalczyk, lat 27 - Wrocław
ksiądz Stefan Niedzielak, lat 75 - Warszawa
Andrzej Pełka, lat 20 - Katowice
Bogusław Podborącyński ,lat 21 - Nysa
ksiądz Jerzy Popiełuszko, lat 37 – w drodze z Bydgoszczy do Warszawy
Mieczysław Poźniak, lat 26 - Lubin
Grzegorz Przemysk, lat 19 - Warszawa
Stanisław Rak, lat 35 - Kielce
Mieczysław Radomski ,lat 56 - Warszawa
Mieczysław Rokitowski, lat 47 - Przemyśl
Piotr Sadowski, lat 22 - Gdańsk
Jan Samsonowicz, lat 39 - Gdańsk
Zbigniew Simoniuk, lat 33 - Białystok
Ryszard Smagur, lat 29 – Nowa Huta
Jan Stawisiński, lat 22 - Katowice
Jan Strzelecki, lat 69 - Warszawa
ksiądz Stanisław Suchowolec ,lat 31 - Białystok
Zbigniew Szkarłat, lat 43 – Nowy Sącz
Zbigniew Tokarczyk, lat 31 – Stalowa Wola
Andrzej Trajkowski ,lat 32 - Lubin
Zbigniew Wilk, lat 30 - Katowice
Bogdan Włosik, lat 20 – Nowa Huta
Zbigniew Wołoszyn, lat 46 – Warszawa
Tadeusz Woźniak, lat 49 - Wrocław
Zenon Zając, lat 22 - Katowice
Jerzy Zieleński, lat 53 - Mazowsze
Jan Ziółkowski, lat 43 - Poznań
ksiądz Sylwester Zych, lat 39 – Krynica Morska

Następnie wszyscy przeszli do auli PWr, by uczestniczyć w koncercie oraz wręczeniu odznaczeń, medali i dyplomów.

Posel Aleksandra Natalii-Świat w imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego wręczyła trzy odznaczenia państwowe. Otrzymali je **Aurelia i Jerzy Lemańscy** (Krzyże Oficerski eOrderu Odrodzenia Polski) oraz Aleksandra **Makowska-Prochera** (Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski).

Wiceprzewodniczący Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” Jerzy Langer wręczył **Ryszardowi Wroczyńskiemu, Jadwidze Szymonik i Markowi Muszyńskiemu** odznaczenia Zjazdu Krajowego „Zasłużony dla Solidarności”.

Prof. Andrzej Wiszniewski wręczył Medal „Solidarności” Politechniki Wrocławskiej sześciu osobom: **ks. Mirosławowi Drzewieckiemu** - kapelanowi „Solidarności” w Politechnice Wrocławskiej, **Marii Chajdas, Krzysztofowi Czerskiemu, Bogdanowi Jankowskiemu, Teresie Koniaszewskiej i Barbarze Musiołowskiej**, a także **Ryszardzie Bieganowskiej**, która nie odebrała Medalu „Solidarności” w ubiegłym roku.

Przewodniczący Komisji Zakładowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w PWr dr Ryszard Wroczyński wręczał Dyplomy „Solidarności”. Otrzymały je 32 zasłużone osoby: **Maria Bartosiewicz, Irena Barycka, Jadwiga Bennani, Andrzej Bentkowski, Halina Ciupidro, Wiesława Dubik-Jankowska, Julian Franiszyn, Marian Gewert, Ryszard Godyń, Lucyna Górską, Barbara Górską-Zielińską, Ireneusz Józwiak, Anna Kędzior, Zdzisław Królikowski, Leszek Krupski, Bohdan Kulesza, Małgorzata Kwaśniowska, Elżbieta Lipka, Maciej Litwa, Jacek Lubieniecki, Ryszard Makowski, Wojciech Michalski, Marian Pierzchała, Halina Prochoń, Zdzisław Prochoń, Danuta Rojek-Lenkiewicz, Ewa Rysiakiewicz-Pasek, Aleksy Tałaj, Jadwiga Teodorczyk, Eugenia Belihar-Węgrzyńska, Urszula Wojtaszek, Teresa Wypych.** Trzy osoby odebrały Dyplomy „Solidarności” przyznane w 2008 roku: **Tadeusz Krawczyk, Halina Kruczek i Ryszard Nawrocki.**

Finałem tej uroczystości był oczekiwany przez wszystkich koncert pt. „Polska naszych marzeń” Jana Pietrzaka, Renaty Zarębskiej, Ryszarda Makowskiego i Krzysztofa Paszka. To ulubiona impreza Wrocławian, przychodzą na nią liczne osoby również spoza uczelni. Promieniejący radością życia Jan Pietrzak nie pozwala nikomu zwątpić, że „za dwadzieścia parę lat, jak dobrze pójdzie, piękny będzie stary świat, wspaniali ludzie”. Słuchacze chętnie słuchali jego ciętych dowcipów, gdyż podobnie jak on „mają miłosny stosunek do swego kraju, do jego tradycji, historii, tego narodu i wszystkiego, co się w Polsce dzieje”. Ale i bardziej romantyczne nastroje kreowane piosenkami Renaty Zarębskiej budziły żywe reakcje. Ryszard Makowski (znany z kabaretu OT.TO) i Krzysztof Paszek (Hybrydy, Pod Egidą) to „nestorzy” kabaretu studenckiego, a więc właściwi ludzie na imprezie prowadzonej przez młodzież z Niezależnego Zrzeszenia Studentów a organizowanej przez Zarząd Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” i Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność” w Politechnice Wrocławskiej.

W niedzielę 13 grudnia w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa odprawiono mszę w intencji ofiar stanu wojennego. Homilia wygłoszona przez ks. Mirosława Drzewieckiego uznana została przez słuchaczy za równie natchnioną, jak Jego sławne kazanie z 13 stycznia 1982 roku.

Kolejnymi etapami były czczone zawsze na Politechnice miejsca: tablica ku czci śp. Tadeusza Huskowskiego w D-2 i tablica upamiętniająca zmarłego w gmachu głównym podczas pacyfikacji w nocy z 14 na 15 grudnia 1981 r. Tadeusza Kosteckiego.

Szczególnie uroczystym momentem było odsłonięcie tablicy pamiątkowej **Skwer Obrońców SOLIDARNOŚCI** przy pomniku poświęconym „Wszystkim współwórcom, obrońcom i bohaterom Solidarności”.

Skwer wokół pomnika uchwałą Senatu Politechniki Wrocławskiej będzie nosił nazwę: **Skwer Obrońców Solidarności.**

Przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Politechnice Wrocławskiej dr Ryszard Wroczyński i JM Rektor PWr prof. Tadeusz Więckowski dokonali uroczystego odsłonięcia tablicy pamiątkowej z nazwą skweru.

Wśród zabierających głos przy pomniku „Solidarności” byli: JM rektor PWr prof. Tadeusz Więckowski, przewodniczący Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” Janusz Łaznowski, wojewoda wrocławski Rafał Jurkowlaniec, przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego oraz były rektor i minister prof. Andrzej Wiszniewski. Może Jego słowa zapiszą się w pamięci polityków, samorządowców i dawnych działaczy opozycji.

Drodzy Przyjaciele,

Co roku 13 grudnia zbieramy się pod tym pomnikiem aby wspominać wybuch wojny wypowiedzianej Narodowi przez komunistycznych władców. Wojny, którą mimo wygranej bitwy – czerwoni przegrali. Wspominamy też tych, których twarze widnieją na fotogramach wystawy upamiętniającej ofiary zmagania lat osiemdziesiątych, tej wystawy która stanęła przed gmachem głównym Politechniki. Nasza obecność dziś na tym miejscu jest hołdem składanym – jak głosi napis na tym pomniku – twórcom, obrońcom i bohaterom Solidarności.

Ale gdy co roku patrzę na zebranych pod tym pomnikiem ludzi odnoszę wrażenie, że 13 grudnia stał się swoistym dniem przyjaźni byłych opozycjonistów, którzy w latach osiemdziesiątych nie byli jeszcze podzieleni napisami na partyjnych legitymacjach. Trzynastego grudnia stają tu w atmosferze koleżeństwa i zgody, połączeni nićmi wspomnień tych dni, w których był wspólny przeciwnik i wspólny cel. I każdego roku marzę, by ten dzień przyjaźni mógł trwać dłużej. Może chociaż tydzień, może chociaż miesiąc bez awantur. A może – aż lękam się pragnąć tak wiele – może udało by się go przedłużyć na cały rok?

Drodzy przyjaciele i współtowarzysze zmagania lat osiemdziesiątych! Chylę przed Wami siwą głowę, bowiem wywalczyliście wolną Polskę. Ale to jeszcze nie jest Polska naszych marzeń. Jakże symptomatyczne i smutne jest to, że dziś w naszym mieście, które było najgorętszym punktem na solidarnościowej mapie Polski lat osiemdziesiątych, słychać głosy sprzeciwu wobec planów godnego uczczenia jednego z największych bohaterów naszego narodu, rotmistrza Witolda Pileckiego.

Drodzy przyjaciele, proszę Was bardzo gorąco: uczynimy Rok 2010, rok 30-lecia „Solidarności”, rokiem przyjaźni i zwyczajnej, lecz prawdziwej solidarności. A jeśli nam się to powiedzie, to uczynimy wielki krok w kierunku Polski naszych marzeń. Dziękuję Wam za obecność u stóp tego pomnika. Dziękuję Wam za wysłuchanie słów siwowłosego marzyciela.

Wśród składających kwiaty był rektor PWr prof. Tadeusz Więckowski, prorektor prof. Jerzy Walendziewski i dr inż. Zbigniew Sroka, wojewoda wrocławski Rafał Jurkowlaniec, przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego, Prezydent m. Wrocławia Rafał Dutkiewicz, przewodniczący Rady Miasta Wrocławia Jacek Ossowski i wiceprzewodniczący RM Piotr Kuczyński, posłowie: Aleksandra Natalii-Świat, Ewa Wolak, przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Janusz Łaznowski i wiceprzewodniczący Kazimierz Kimso, przedstawiciele Organizacji Zakładowych NSZZ „Solidarność” i przedstawiciele Niezależnego Zrzeszenia Studentów Politechniki Wrocławskiej.